

ČLANKI – RAZPRAVE

Igor Saksida

RAZLIČNOST DOŽIVLJANJ SVETA V POVOJNI MLADINSKI POEZIJI¹

Članek predstavlja tematske in slogovne značilnosti povojne slovenske mladinske poezije ter njeno povezavo s pesniško tradicijo, in sicer tako, da podrobno interpretira pesniške zbirke desetih slovenskih pesnic in pesnikov – to so: N. Maurer, M. Košuta, M. Dekleva, N. Grafenauer, F. Lainšček, L. Prap, A. Rozman Roza, P. Svetina, B. Štampe Žmavc in A. Štefan. Vsebinsko-slogovni analizi zbirk sledi vrednotenje pomena izbranih avtorjev glede na razvoj in raznovrstnost najboljše sodobne mladinske poezije.

The article presents thematic and stylistic characteristics of the post-war Slovene juvenile poetry, together with its ties to poetic tradition, in such a way that it brings detailed interpretations of poetry collections of ten female and male Slovene poets. These are: N. Maurer, M. Košuta, M. Dekleva, N. Grafenauer, F. Lainšček, L. Prap, A. Rozman Roza, P. Svetina, B. Štampe Žmavc and A. Štefan. A thematic and stylistic analysis of the collections is followed by an evaluation of the significance of the selected authors with regard to evolution and diversity of the best contemporary juvenile poetry.

Začetki slovenske umetne mladinske poezije so povezani s prejemanjem nemškega razsvetljenskega pesemskega vzorca, npr. besedil iz *Midheimske pesmarice* (*Milheimishes Liederbuch*, 1779), in sicer z obema njegovima različicama: s prvo, ki otroka v poeziji preoblikuje v zgled kreposti oz. ga bralcu prikazuje kot svarilo, ter z drugo, ki otroštvo vidi kot čas idile, nedolžnosti in ljubkosti. V starejši mladinski poeziji z začetka 19. stoletja je tematizirana bodisi moralno-verska vzgoja bodisi idilika otroštva. Otrok pooseblja delavnost, spoštovanje avtoritet, bogaboječnost, dobrosrčnost; rad hodi v šolo, je usmiljen do živali, se varuje razvad, ni len, ljubi Boga, domovino in roditelje; ali pa se smeje, igra in nedolžno uživa brezskrbnost življenja, obkrožajo ga ljubeči roditelji ali ljubki, idilični motivi iz narave ... Med ustvarjalcem pesmi za otroke in njenim naslovnikom je torej opazna distanca: otrok je v pesmih po eni strani povzdignjen v zgled kreposti, po drugi strani je projekcija nostalgije odraslega po brezskrbnem in radoživem času otroštva. Mladinska poezija neposredno po drugi svetovni vojni je primerljiva z očrtanim prvotnim modelom: določa jo njena ideološka vzgojnost – tudi v njej je otrok oblikovan

¹ Članek je nastal na podlagi izbora besedil, ki so bila uvrščena v antologijo *Slovenia's Best for Young Readers* (2020).

kot zgled ravnanja, pooseblja vrednote, kot so delavnost, spoštovanje narodno-osvobodilnega boja, zdravje in radoživost. Od te izrazito vzgojne, tezne poezije, ki prevladuje predvsem v prvem desetletju po koncu vojne, se sprva odmaknejo pesnice in pesniki, rojeni okrog leta 1930, še izraziteje pa nato osrednja pesnika prvega povojnega vala inovativne poezije, Tone Pavček (1928–2011) in Kajetan Kovič (1931–2014), ki mladinsko poezijo, podobno kot njuni sodobniki, vrmeta k igrivosti predvojne novoromantične poezije, tj. predvsem k poetiki igrivega otroka kot osrednjega pesemskega lika in deloma k tematiki lirskega doživljanja narave, ki sta jo v svojih zbirkah izražala predvsem Oton Župančič (1878–1949) in Srečko Kosovel (1904–1926).

Tradicionalno obnavljanje predvojne pesniške občutljivosti za razigranost otroškega sveta v tem izboru predstavlja pesnica **Neža Maurer** (1930); v svoji prvi zbirki *Kam pa teče voda* (1972) je zbrala svetle, vedre pesmi o pomladi, čebelah, zajčku, srečnem otroku in mamici ter tradicionalnih, a ne vzgojno enoplastno prikazanih otroških lastnostih, kot je na primer sladkosnednost. Njen otroški svet je predvsem idiličen, nekonflikten; bralec ima občutek prijazne družinske povezanosti narave in otroka, kar velja tudi za njene drobnejše zbirke (*Kako spi veverica*, 1975, *Televizijski otroci*, 1986); s tem se opazno vrača k izročilu nekonfliktnega otroštva, ki je izročeno igri, doživljanju narave in sobivanju z odraslimi, kar določa predvsem Župančičeve pesmi za otroke. Pesnica je kasneje v avtopoetiki *Pesmi in otrok* razmišljala o drugačnih vsebinskih razsežnostih poezije: le-ta naj ne bi bila le odraz otrokove igrive in brezskrbne otroške resničnosti, ampak tudi žalosti, osamljenosti, strahu, nemoči. Tako v zbirki *Kadar Vanči riše* (1985) najdemo poleg razpoloženijsko svetlih pesmi o prijateljstvu in materinski ljubezni tudi temnejše tone, ki ponazarjajo otrokovo samoto (*Rišem samotno*), strah (*Rišem temo*), prepir med staršema (*Kupček nesreče*). V sodobno podobje mesta (razdelek *Nenavadni prijatelji v VII. nadstropju*) je postavljena zbirka *Sloni v spačku* (1997); njene osrednje teme so ljubezen, prijateljstvo, domišljajska igra (motivi slonov kot sanjskih prijateljev) in, tako kot v preostalih zbirkah, živalski svet. Prepoznavna pesniška pisava N. Maurer povezuje otroški svet, naravo in predmetnost v motiviko izrazitih pesemskih slik, ob katerih se zdijo ključna predvsem raznovrstna razpoloženja, ki jih podobe vzbujajo, ter otroške lastnosti, kot so igrivost in razposajenost, a tudi strah in otožnost.

Med pesniki starejše generacije je tradicionalne vzorce prepoznati tudi v poeziji **Miroslava Košute** (1936), čeprav jih pesnik že tudi opazno presega z uvajanjem prvih modernističnih vsebinsko-slogovnih prvin. Njegove *Abecerime* (1979) so igrive aliteracijske štirivrstičnice na določeno črko, ki z inovativnostjo »lepljenja besed« v nonsesno in sporočilno večpomensko pesniško »uganko« bralcu predočajo izmuzljivi svet, v oblikovnem temelju pa ne zgolj informativno predstavitev glasov oz. črk, kot je to značilno za starejše različice te pesniške vrste. Obsežnejša *Zaseda za medveda* (1979) prinaša poleg liričnih drobcev (*Ob morju, Kaj je v kapljici dežja*), pesmic o živalih (*Kje stanuješ, mala miška?*) že tudi pesmi o otroštvu kot igri in besedne igre (*Nagajiva pesmica*); pesmi so torej že *razposajene domislice*. Dvojnost lirizma in igre določa tudi zbirko *Ptička smejalca* (1984); v njej najdemo tako izrazno tradicionalistično poezijo z družinsko tematiko ter pesmi o živalih kot sodobno, modernistično poigravanje z jezikom, predvsem s stalnimi besednimi zvezami (razdelek *Križada*). V zbirki *Zidamo dan* (1987) se M. Košuta osredotoča na tematiko pesniškega ustvarjanja; čeprav je v knjigi še najti primere jezikovne igre (*Pitka je putka*), je opazen premik k tematski poeziji in dvogovoru med odraslim in otrokom.

Z zbirko *Galeb nad žitom* (1995) se vrne k lirskosti pokrajine, barv, medtem ko ostaja humor, tako značilen za pesnikove igrive domislice v prejšnjih zbirkah, v tej zbirki povsem na obrobju. Kasnejše zbirke vrstno in slogovno različnih besedil kažejo na pesnikovo iskanje inovativne nadgradnje svojega opusa. *Basni kratke sape* (2000) in *Nove basni kratke sape* (2003) so igrivo, pogosto povsem nedidaktično preoblikovanje basni kot sicer vzgojno-poučne književne vrste – ob živali, ki so v basnih pogoste (žaba, vol, lev itn.), postavi pesnik še druge, nenavadne živali (kenguru, pelikan, martinček) in predmete sodobnega sveta (avto, računalnik, televizija). Zbirka *Trije velblodi ali Pesmi za vsakogar* (2001) upesnjuje povezavo sodobnega mestnega okolja, živali in otroške jezikovne igrivosti, a hkrati tudi pretanjenega občutka za liričnost, govorico skrivnosti in materinščino kot posebno vrednoto. Zbirka *Strašnice* (2002) zajema iz že znane motivike živali (mravljia, miška, medvedek), a jo v razdelku *Besedovanje* dopolnjuje z otroškimi glagoli spoznavanja in soustvarjanja sveta (npr. *Mislim, Vidim, Gradim*); obseg pesmi in temeljna sporočila kažejo na to, da se pesnik vrne k opazovanjem drobnih bitij in skrivnostni govorici vsega, kar je (*Hroščkove pravljice*). Pesnik se z zbirko *Minimalčice* (2004) vrne k medbesedilni besedni igri – v zapisu ob pesmih se navezuje na začetnika umetniške poezije za otroke Frana Levstika (1831–1887), zbirka kot celota pa je tudi poklon ustvarjalnim potencialom slovenščine, do katere goji zamejski pesnik, ki ustvarja v večjezičnem okolju (Trst z okolico), prav posebej spoštljiv odnos; kot navezavo na bogato izročilo je razumeti tudi njegovo zbirko deloma humornih deloma poetičnih ugank *Ponikalnice* (2017). V vseh Košutovih zbirkah je poleg igre motivna stalnica tudi pokrajina, in sicer Kras, pa naj bo izhodišče za besedno igro (*Na Krasu je krasno*) ali za kratko lirično misel (*Vasi na Krasu*).

Najbolj se poetika nesmiselne besedne kombinatorike razvije v opusu pesnika **Milana Dekleve** (1946); knjiga *Pesmi za lačne sanjavce* (1981) pomeni vrhunec modernistične mladinske nonsensne poezije, ki je povsem nelogična, zgolj lastni igri izročena lepljenka besed, mozaik nenavadnih motivov, ki bralca navdajajo z začudenjem in na podlagi presenetljivih povezav ustvarjajo mnogopomensko, nelogično pesemsko »uganko«. Že naslovi razdelkov (*Predjed, Glavna jed, Posladek*) izražajo osnovno naravnano oblikovalca: pesem je »pojedina«, namenjena je užitku ob doživljanju podob in besednih iger – zato je nesmiselno iskati v tej zbirki kakršno koli razvidno temo onkraj upesnjevanja čiste igre. Nekatere pesmi sicer delujejo bolj na ravni sugestivnih mnogopomenskih podob, ki vzbujajo občutje barvitosti in mehko (Sanje imajo kape z rdečimi cofi), druga besedila so aliteracijske kombinacije (*Veliki ljudje radi veličastno*) oz. pesmi po vzoru otroških izštevank (*Tulipan vozi kamion*). Tako zlepljene besede skrivajo v sebi nedojemljivost in skrivnostnost jezika samega – v tem smislu je zanimiv in pomemben zadnji verz v zbirki: *jezik poloka skrivnost*. Nonsens in fantastika, a hkrati tudi izrekanje brezčasa in zaznavanja trajanja podob vsakdanjosti – vse to ob izrazitih medbesedilnih navezavah na Carrolove pripovedi o Alici zarisuje sporočilne razsežnosti zbirke *Alica v računalniku* (2000). Izbor posameznih besed iz besedil angleškega pisatelja, ki ga je za pesnika izvedel računalnik – sprožilec pesniške igre je torej naključje – je izhodišče pesniške nonsensne sestavljanke besed, ki kot zapis osvobajajoče igre ni nič naključnega. Sporočilna prostornina in slog pesmi sta različna: za nekatere se zdi, da so res predvsem nonsensne zgodbe (*Zajčja marmelada*), v katerih ne manjka nenavadnih tvorjenk in slogovno zaznamovanih besed (npr. vulgarizmov). Še drugačna, tematsko morebiti kompleksnejša, so besedila, ki vzpostavljajo dialog

z literarnim izročilom na ravni prepoznavnih citatov, z rabo stalnih pesniških oblik ali s parodičnimi navezavami, ter pesmi o minevanju, zmuzljivosti resnice oz. védenja (*Nesporo, možno, nemogoče*). Zbirka je torej svojevrsten amalgam komičnih in strašljivih podob, vzvišenih in vulgarnih besed, svobodnih verzov in strogih form – je svet, razdrobljen v kolaž domislic in resnic, za katerega se zdi, da mu trdnosti ne daje več niti bogata, radoživa in igriva domišljija. Ob očitnih navezavah na literarno tradicijo (npr. z verzom *ne ve sirotek, da se v strup prevrača* na slovenskega romantičnega pesnika Franceta Prešerna (1800–1849) je vidna nadgradnja modernističnega jezikovnega eksperimenta – pesmi, ki nastajajo po modernizmu tudi v okviru mladinske poezije iščejo dialog z izročilom. Zbirka *Pesmarica prvih besed* (2009), nagrajena z nagrado Društva slovenskih pisateljev *desetnica*, se vrača k jezikovni igri, značilni za prvo Deklevo zbirko, le da je v njej povsem nova pesniška perspektiva. V središču knjige je igrivi otrok, ki ga pesnik opazuje, kako ustvarja svoj jezik in s tem svet, sestavljen iz nenavadnih otroških tvorjenk (*Aduvo*) in glasovne igre (*Všeč všeč všeč*). Novost zbirke je družinska tema, upovedena kot sobivanje otrok in odraslih v domišljijem svetu jezikovne inovativnosti, ki kljub drobnim nesporazumom (*Napaka*) vseskozi ostaja svetel.

Od pesnikov povojne generacije gre še danes osrednje mesto **Niku Grafenauerju** (1940), in to tako po obsegu pesniškega dela kot po pomenu za esejistiko mladinske književnosti. Njegovi eseji spremljajo in interpretirajo tako slovensko pesniško klasiko kot sodobno mladinsko poezijo. Opozoriti velja na poglobljeno razlago igrivega pesniškega preoblikovanja sveta v temeljnem eseju *Igra v pesništvu za otroke* (1973), v katerem se avtor loteva ključnega načina ustvarjanja mladinske poezije (predvsem ob ključnem klasičnem avtorju, Franu Levstiku). Branje Zajčeve mladinske poezije v eseju *Ta roža je zate* (1981) izhaja iz pesniškega infantilizma kot posebnega, igri izročenega stanja duha, ki ga določajo »čudenje in začudenje nad stvarmi in pojavi« ter »nenehno pretaplanje znanih in neznanih stvari v posebno resničnost«, v samointerpretaciji *Od A do Nič* (1982) pa pojasnjuje razvoj svoje pesniške govorice in poudarja njeno postopno zbliževanje s poezijo za odrasle. Bistvena se zdi esejistova interpretacijska drža do mladinske poezije, ki jo je mogoče brati tako kot poezijo nasploh – s tem avtor dokazuje naslovniško univerzalnost mladinske poezije in njenega dvojnega naslovnika: otroka in odraslega. V njegovem pesniškem delu je opaziti razvoj od preprostih, razumljivih pesmi o otroštvu preko modernistične zbirke *Nebotičniki, sedite* do sporočilno zahtevnih *Skrivnosti*. Hkrati s tem razvojem je tudi zanj značilno prepletanje mladinske in nemladinske poezije, kar se kaže že v sočasnosti izhajanja njegovih zbirk ter v metodi njegovega interpretiranja poezije drugih avtorjev (primerljivo branje mladinske in nemladinske poezije). Grafenauerjev opus je mogoče razdeliti na tri večje sklope: tradicionalistična poezija, poezija prehoda ter inovativna poezija. V prvem sklopu je osrednje delo pesniška zbirka *Pedenjped* (1966, dopolnjena izdaja 1969), ki nadaljuje poetiko tradicionalnega vzorca pesmi o otroku in igri, zaznavnega pri Levstiku in Župančiču. Zbirka je tako v glavnem še povezana z motiviko otroškega vsakdana; upodobljene so zunanje lastnosti ter navade naslovnega junaka, tipičnega otroka: velikost, sladkosnednost, igriva ustvarjalnost, navidezna samostojnost. Hkrati je *Pedenjped* zavezan tudi družinskemu življenju: v njegovo igro posega avtoriteta, očka, ki ga, kot je zapisal pesnik, »povrne v meje otroškega naivizma«. V skupino prehodnih zbirk, tistih, ki napovedujejo inovativno modernistično poezijo, a še ostajajo zavezane tradicionalnemu izrazu, se uvršča zbirka *Kaj je na koncu sveta*

(1973). Zbirka upesnjuje podobe živali; od predstavnega klišeja pa odstopa predvsem pesem *Krokodili*, ki jo pesnik v samointerpretaciji povezuje s paradoksalnimi besednimi zvezami in osvobajajočo domišljijo. Sledi inovativne poetike je najti tudi v nenavadnih skladenjskih vzorcih, zvezah besed in preoblikovanju stalnih besednih zvez (pesmi *Recept*, *Poezija*, *Jedilnik*) ter v tematiki, ki jo zaznavajo odrasli bralci. Prvi izrazit prenos sodobnih poetičskih izhodišč v mladinsko poezijo, in s tem začetek in razmah modernistične poezije, pomeni zbirka *Nebotičniki, sedite* (1980), nagrajena z Levstikovo nagrado. Njeno izhodišče je zaznavno v pesnikovi spremni besedi: poezije je *zamišljenina*, potovanje v svet nemogočih predstav, upesnjevanje nenavadnega življenja predmetov, kar vzbuja presenečenje. Posledica tega je tudi izrazito privzemanje perspektive otroka ter izrazita inovacija jezika: raba in zveze besed v nasprotju z običajnim pomenskim poljem, nenavadne tvorjenke (npr. *spominovina*), preobražanje netvorjenk, obnavljanje stalnih besednih zvez. Zbirka je tridelna: v prvem delu (*Nebotičniki, sedite*) prevladujejo pesmi o predmetih in delih človeškega telesa; posamezne pesmi se ne sestavijo v kako zaokroženo podobo človeka, tako da ima bralec občutek razstavljenosti in ne celovitosti stvarnosti oz. človeškega sveta, zgrajenega iz samostojnih detajlov (*Ušesa so kamrica sluha. Čevlji po cesti čevljajo / v korake obuti.*) Nenavadno pesniško govorico razvije pesnik tudi v razdelku *Stara Ljubljana*; cikel po pesnikovih besedah iz spremnega zapisa po načelu domišljije preoblikuje snov zgodovinske realnosti v docela samosvoje domišljijske tvorbe. S tem ob podobah starega mesta in meščanov ustvarja svet, ki je podoben sodobni realnosti in ki ga v temelju določa predvsem sproščena pesniška kombinatorika nenavadnih predstav. Zadnji razdelek zbirke nosi naslov *Skrivnosti* – prav tak pa je tudi naslov pesniške zbirke, ki je izšla leta 1983; *Skrivnosti* so zbirka, ki iz repertoarja temeljnih bivanjskih pojmov oblikuje refleksivne pesmi, namenjene že bolj izkušenemu bralcu (npr. *Skrivnost*, *Strah*, *Jaz*, *Samota*, *Ljubezen*, *Življenje*, *Nič* ipd.). Osrednje mesto v tej zbirki ima, upoštevajoč razne interpretacije, nasprotje med življenjem in ničem; ob tem je v njej vidna še tematika razklanosti subjekta, hrepenenje, igra, smrt in svoboda. Tako se poezija tematsko zbliža s sočasnimi esejističnimi zapisi in nemladinsko poezijo (*Štukature*, 1975); s slednjo pa se *Skrivnosti* povezujejo tudi po posebej urejenem pesniškem jeziku ter rabi sorodnih pojmov; tako se obe naslovniški podvrsti razlikujeta le še po načinu tematizacije bivanjskih pojmov: v mladinski poeziji ostajajo le-ti tematsko razvidni (tudi iz naslova pesmi), v nemladinski pa so zastrti, neizrečeni. Po *Skrivnostih* izidejo *Uganke* (2001), v katerih se avtor medbesedilno poigrava z značilnostmi te polliterarne vrste tako, da skriva odgovor v samo uganko in ta žanr premakne v izrazito sodobno mestno okolje. Nadgradnja cikla *Stara Ljubljana* iz prve modernistične zbirke je zbirka daljših pripovednih pesmi *Kraljice mačke* (2014); v njih so kot mačke upodobljene zgodovinske osebnosti (npr. Kleopatra, Katarina Velika in Marija Terezija), vendar se zgodovinska in mitološka snov (npr. trojanska vojna) združujeta in preoblikujeta na podlagi nonsensnih povezav in besednih iger, ki bralcu znana dejstva in mitološke prvine predočijo inovativno in presenetljivo ter ga tako spravijo v začudenje nad jezikom in svetom, kar je za pesnika eno od temeljnih pesniških in esejističnih izhodišč.

Feri Lainšček (1959) svojevrsten pesniški izraz, praviloma povezan z upodabljanjem otroka v stvarnem, tudi njemu nerazumljivem svetu, oblikuje že s prvo pesniško zbirko *Cicibanija* (1987), ki ne skriva medbesedilne navezave na znamenitega Župančičevega pesemskega junaka Cicibana. A ta knjiga pesmi je povsem

drugačna kot Župančičeva upodobitev razposajenega Cicibana – v njej se prepletajo najrazličnejše barve otroštva – od igrivosti (*Pesem – križišče*), neskončne domišljije (*Cicibanija*) in občudovanja narave (*Mavrica*) do razočaranja (*Srečanje*), konflikta (*Kakec za omaro*) in upora odraslim (*Zahtevam določitev oblike in velikosti moje norosti!*). Neposredno približevanje otroškemu svetu je osrednja poteza Lainščkove pisave – v njej ni nič otročjega, ponarejenega, idealiziranega – celo podobe iz narave govorijo same zase, neolepšano in neposredno. Izrazito poistovetenje z otrokom je značilno za zbirko *Rad bi* (1998), ki jo opazno določa dvoje: otrok kot lirski subjekt, ki govori vse pesmi, ter ponavljanje naslovne besedne zveze. Otroška želja je v tej slikanici povezana tako z značilnimi lastnostmi, kot so sladkosnednost, radovednost, igrivost, kot z manj pogostimi motivi v otroški poeziji, npr. z občudovanjem sveta (*Pomladna*), sramežljivostjo (*Sramežljiva pesem*) in upornostjo (*Visoka pesem*, *Nova pravila*). Raznovrstnost razpoloženj je značilna za zbirko abecerim *Če padeš na nos, ne prideš na Nanos* (2003), ki otroku ne želijo le predstaviti črk slovenske abecede, ampak ga predvsem presenetiti z inovativnim videnjem črk in mestoma presenetljivimi, celo »prepovedanimi« besedami (R: *rit*). Povsem drugačna je zbirka *Barvice* (2010) – njena sporočilna prostornina izhaja iz barvitega doživljanja sveta, kar nakazujejo že naslovi pesmi. Zbirka je izrazito refleksivna – uvaja jo iskanje bele, simbola za otroško dušo, ki je (bila) tudi pesnikova (*Bela*); druge barve ponašajo iskanje bližine (*Modra*), simbolno moč sonca (*Rumena*), bolečino (*Rdeča*) in minevanje (*Rjava*). Za *Pesmi o Mišku in Belamiški* (2010) je pesnik prejel nagrado desetnica; zbirka je sestavljena iz daljših pripovednih pesemskih enot, ki prikazujejo predvsem drugačnost dveh naslovnih junakov – upreta se pravilom in zbežita iz miškega sveta, razdeljenega na mesto in vas. Še izraziteje se dialog med pesnikom in svetom mladih izrazi v zbirki *Ne* (2018), ki svoj temeljni tematski namen izraža že z naslovom – najstniški lirski subjekt svoja uporniška doživljanja sveta izreka v praviloma kratkih pesmih z amfibraško dvostopično metrično shemo verza, pogosto je ponavljanje besedice *ne*, prav tako pa upor izražajo posamezni naslovi besedil (*Brez veze*, *Nočem*, *Ni res*, *Ne maram*). Mladostnik se upira pravilom (jutranje vstajanje, šola, obveznosti), hkrati ima težave z zaljubljenostjo in samopodobo (*Ni res*, *Faca*). Njegovo uporništvu se izraža na ravni izbire motivov (šola, učitelji, vrstniki) in predvsem jezika, saj pesnik zanikanje pravil poudarja z rabo slengovskih besed (npr. *fajn*, *faca*, *sranje*). Hkrati je zbirka sestavljena premišljeno – uvodna pesem (*Ne beri*) o dvomu v smiselno branja poezije, ki bi jo lahko izrekel najstnik, a še verjetneje pesnik, se preko osrednjega dela, v katerem je očrtan svet mladostnikovih običajnih težav in stisk, prevesi v razmišljanje o samoti in ustvarjanju – sklepne pesmi bi znova lahko govoril bodisi najstnik bodisi pesnik. Razločevanje, a hkrati zbliževanje pesnika in najstnika v svojevrstni gesti oporekanja svetu je glavno tematsko jedro zbirke, ki ne zapade v nikakršen moralizem, saj nasveti za najstnika pač niso rešitev (*Nasveti*).

Lila Prap (1955) svojo poezijo, ki zanjo sicer ni značilna književna vrsta, objavlja v avtorskih slikanicah, v katerih sporočilnost verzov izrazito nadgrajujejo ilustracije. Oboje, besedna in likovna govorica, soustvarjata za avtorico značilno temo prepletanja človeškega in živalskega sveta, izraženo z besednimi in zvočnimi igrami. Že v prvi zbirki *Male živali* (1999) so pajek, pikapolonica, uš in druge živalice upodobljene s humornimi povezavami s poklici in človeškimi lastnostmi; verzi so polni duhovitih nonsensnih domislic. Poigravanje z besedami, zvočnim slikanjem in znaki ter dopolnjevanje tovrstne sporočilnosti z ilustracijami je značilno

za *Živalske uspavanke* (2000), v katerih avtorica prikazuje luno in doživljanje noči s perspektive živali, npr. čukov, piščancev, miši, psa, pajkov – vsaka od živali vidi luno po svoje: piščanci kot zlato jajce (*Uspavanka za piščance*), miška kot sir, kača kot srebrno kačo. Najbolj presenetljiva je bržkone *Uspavanka za ribe*, sestavljena iz znakov za poudarjen in nepoudarjen zlog; poleg te tudi ostale uspavanke delujejo kot odprta besedno-likovna forma, ki spodbujajo ustvarjalno razvozlavanje nakazane teme besedil – domišljajske igre s podobami sveta. Tudi v zbirki *Moj očka* (2007) je osrednja tema nakazana posredno; na prvi pogled jo je mogoče razumeti kot množico »ugank« o živalih – mladi bralec ugiba, katero žival opisuje pesem. Vendar pa se povezovalna tema zbirke skriva drugje: vsak mladič je na svojega očka ponosen tako kot otrok, ki skupaj z očkom prebira slikanico, dokler nista na koncu, po branju, oba utrujena. Minimalistična, poetična dikcija verzov določa slikanico *Kam gredo sanje* (2008), ki je sestavljena kot niz vprašanj na podlagi naslova knjige. Ilustracije na vprašanja odgovarjajo s prikazom otroka kot sanjskega popotnika po celotnem stvarstvu. Več oblikovnega eksperimentiranja je v slikanici *Kraca* (2015), saj si bralec med branjem besedilo sestavlja kar sam, s tem pa povsem svobodno soustvarja tudi nenavadne besede in domišljajske like – s povezavo dveh dvokitičnih besedil, npr. *Krave* in *Opice*, nastane nova domišljajska žival in nesmiselna montaža verzov z naslovom *Kraca*.

Svojevrstno mladinsko poezijo piše **Andrej Rozman Roza** (1955); že prva zbirka *Rimanice za predgospodiče* (1993) prinaša podobe strahu, požrešnosti, umazanije, lenobe. Izrazje zaznamujejo *studi*, *gnusi* in *gravži* oz. »tabujki«: rit, smrad, bacili, smrkliji; opazna je pogumna raba neknjižnih besed in oblik, humorno upodabljanje strašljivih podob strahu (*Strah*) in pošasti, gnusob in smradu, smešneje čistoče, prikazovanje požrešnosti kot simpatične razvade ter hvaljenje lenobe (*Pesem lenuhov*). Podobna sta tudi verzna pripoved o samoti in strahu *Mihec, duh in uganka* (1996) ter zbirka *Črvice pesmi* (1998) z nekoliko manj izrazito estetiko grdega kot prva zbirka; v njej so snov poezije vsakdanji, skorajda banalni dogodki, npr. jutranja priprava kakava (*Mleko*). Besedna igra, nenavadna motivika, npr. požrešnost (*Žabec Žan in žolna živa*) in karikiranje ustaljenih vlog, npr. v nonsensnem prenosu vloge gospodarja s človeka na psa (*Pes in njegov gospod*), zaznamuje tudi zbirko *Mali rimski cirkus* (2001), v kateri so zajete tudi daljše nonsensne pripovedne pesmi (*Krokodil*, *Lovska*, *Čudak*), ki mestoma delujejo strašljivo in absurdno. Opazen je tudi vnos prvin sodobnega sveta, npr. interneta (*Internet prijatelji*) ali filmskih likov (supermen – *Pomlad*). Ta uporna, zafrkljiva igra, ki z »nespodobnimi« besedami tematizira oporekanje prilagajanju vsakršnim vzorcem, pravilom in dobremu okusu, je sama po sebi posmeh modernistični humorni igrivosti, saj ruši predpostavke o nujni estetskosti oz. lepoti pesniške besede za mlade. Pesnik oporekanje ustaljenim vzorcem pesniške besede tudi v kasnejših zbirkah dosega še z vnašanjem prvin pogovornega jezika (kratki nedoločnik) v povezavi z medbesedilno aktualizacijo starejših besedilnih predlog. Tako že verzna pripoved *Marela* (2005) uresničuje vzorec nesmiselne oživitve predmeta (marela se odpravi po svetu in se spremeni v drevo), pripovedna pesem *Mihec gre prvič okoli sveta* (2006) je igriv potopis o potovanju naslovnega junaka po svetu, ki pa je posledica njegove otroške radovednosti. Inovativno se pesnik loteva tudi ugank, saj zelo nenavadno predstavlja živali že v zbirki *Rdeča žaba, zlat labod* (2001), kar kasneje dopolnijo *Uganke* (2008), ki snov zajemajo iz sodobnega sveta (npr. elektrika) in so slogovno prepoznavne po uporabi kratkega nedoločnika. Inovativna pripovedna pesem

Urška (2010), posodobitev Prešernove balade *Povodni mož* (1830), je vključena tudi v zbirko *Izbrane rozine v akciji* (2010), zbirko najstniške poezije z izrazito uporniškimi odnosom do sveta. Zaničanje pravil se izraža že v rabi slenga, rušenju estetske pesniške norme z vnašanjem vulgarnih besed (*Sila jezika*), predvsem pa v zavračanju ustaljenih vlog, ki jih od najstnika zahteva družba (*Ta pouk ni zame!*), ter v karikaturah sodobnih stanj zavesti (*Stanja*). Zanimivost zbirke je stapljanje pesmi za otroke in odrasle, tj. zavestno brisanje meje med obema podvrstama književnosti, kar je vidno iz prevzemanja posameznih besedil iz naslovniško različnih zbirk ter iz navezav na klasična besedila za odrasle (npr. *Jernej in njegova pravica*), za katere je značilna izrazita sodobna družbenokritična ali parodična aktualizacija. V okviru igrive mladinske poezije se vrne z zbirko *Pesmi iz rimogojnice* (2017); v njej je znova v ospredju besedna igra, npr. igra odmevov (*Skrivnostni škrat*), aliteracij (*Zaljubljeni bobri*) in blizuzvočnic (*Pilot*), a tudi počlovečenje predmetov v besedno-zgodbeni igri (*Lačno sito*). Posebnost v Rozovem opusu je knjiga *Pesmi iz galerije* (2018), ki povezuje njegove pesmi in mladim razumljivo strokovno razlago v povezavi z izbranimi slikami (slikar, motivika ipd.). Pesnik mlademu bralcu približa sporočilnost in slogovne poteze posameznih slik z neposrednim, na sodobni svet navezanim sproščenim in humornim verznim komentarjem; zaznamujejo ga poteze pogovornega jezika, mladostniška kritičnost (*Cesarica Marija Terezija*), duhovite aktualizacije, povezane predvsem z internetom in drugimi dejstvi sodobnega sveta (npr. DNA analiza in *Salomonova sodba*), in vključevanje širšega, predvsem književnega in družbenega konteksta (*Primicova Julija s kokoško in bratom Janezom*). S takim pristopom knjiga sledi temeljnemu namenu: navdušiti mlade za likovno tradicijo Narodne galerije, hkrati pa spodbujati domišljjsko-jezikovno ustvarjalnost in neposredno komunikacijo s klasično likovno umetnostjo. Z zbirko *Rimuzine in črkolazen* (2019) se pesnik vrne k jezikovnemu nonsensu: pesem se izroča čisti jezikovni igri izmišljanja nenavadnih tvorjenk (npr. česenbula), ustvarjanja rim (*Ples besed*), iskanja besede v besedi (*Skrite živali*), preobražanja slovničnih pravil (npr. množinski samostalniki v pesmi *Parniki*) in povezovanja enakozvočnic (*Potovanje od para do para*). Pogost je tudi predstavljeni nonsens kot spreminjanje razmerij med predmeti in osebami (*Štiri čudne*), aliteracijsko lepljenje besed (*Kaj je abeceda?*) in igra s stalnimi besednimi zvezami, ki se preoblikujejo v daljše pripovedne pesmi (*Mokro, slano in prostrano*). Ta vrsta poezije prevladuje v sklepnem delu zbirke – inovativne teme v tem delu so vprašanja prevzemanja tujih besed, pomen pogovora (*Nekaj ti moram povedat*) ter že v prejšnjih zbirkah značilen upor zoper pravila, ki je dosežen z nenavadnimi preobrati pesemske zgodbe ter medbesedilnimi navezavami (*Ne pogovarjaj se med predstavo*). Nekatera sklepna besedila upesnjujejo sodobne razvade in negativne človeške lastnosti (*Grozljiva zgodba o tem, zakaj ni mogoče imet vsega*), druga se vrnejo k igri s črkami in besedami (*Črke s krono*) – pesniška zbirka zaokroženo nadgrajuje prepoznavno poetiko igrivega upora zoper pravila (slovnice in logike) in zagovarja svobodo ustvarjalnosti.

Svojevrstni sporočilnost in forma, ki sta značilni za dela **Petra Svetine** (1970), se izražata že v zbirki *Mimosvet* (2001). Zemlja je *mala*, otroška, igriva (*Buška*) in vsaka stvar na njej je zanimiva, kaka pa tudi smešna – pa naj bo to disketa, glavnik, gredica z belimi metulji (*Gredica*), hišna številka, mobitel ali mavrica, ki se pne od lista do neba (*Mavrica*). Zanimiva in vedra so tudi srečanja med ljudmi – še zlasti, če je razlika v velikosti med njo in njim prevelika (*Nadstropje*), če je juha huda težava, ki jo je treba premagati, da bosta zadovoljna *kralj in kraljica* (*Juhoplovec*),

ali če je brat nekdo, čigar vedenja otrok ne razume povsem (*Znanstvenik*). Pesništvo po modernizmu poleg estetike grdega izumi poetiko sporočilnega minimuma: v pesmih ni več hermetične jezikovne igre ali vélikih tem, kot so svoboda, smrt in duša, so le še drobni utrinki iz preprostega, a nikakor ne naivnega in idealiziranega otroškega sveta. Jezikovna igra je temeljno načelo zbirke *Pesmi iz pralnega stroja* (2006), v kateri pesnik nonsens inovativno povezuje s tabujskimi besedami in lirskim občutjem narave, oblikuje likovno pesem, kar pomeni, da najmlajšim bralcem nevsiljivo odstira raznovrstne možnosti pesniškega izraza. Tudi v žanrsko mešani zbirki pesmi in kratkih pripovedi *Ropotarna* (2012) je zaznati nonsens kot skupno oblikovno izhodišče: ustvarjalec preoblikuje imena, povezuje črke in številke v besedo, tvori zrcalno besedilo (brati ga je mogoče z uporabo zrcala), se igra s pravljičnimi motivi (žaba, princesa, povodni mož) in prikazuje lepoto domišljjskega potovanja tako ljudi kot predmetov. Zbirka *Domače naloge* (2014) se od poetike igre opazno oddalji; čeprav je v njej še zaznavno nonsensno poigravanje z jezikom (npr. s črkami, tvorjenje nenavadnih besed), je po prevladujoči tematiki poezija v njej povezana s stvarnim svetom sodobnega otroka, ki je ne le igriv in zazrt v lepoto narave, ampak tudi osamljen (*Domača naloga o molitvi*), nemiren (*Domača naloga o srcu*) in se zaveda minljivosti (*Domača naloga o vrani na poljani*). Podobno temo je zaslediti tudi v eni najpomembnejših sodobnih pesniških zbirk *Molitvice s stopnic* (2016), za katero je avtor prejel večernico in Levstikovo nagrado; vidna je izjemno redka tematizacija otroškega razmišljanja o Bogu, hvaležnosti, a tudi o strahu, staranju in medgeneracijskem dialogu – gre za sporočilnost, ki bi zlahka zdrsnila v moraliziranje ali idealizacijo, a se to pesniku ne zgodi; njegova razmišljanja tudi niso preabstraktna in dopuščajo mlademu bralcu različne možnosti dialoga s pogosto dvoumnim igrivo-resnim pesniškim besedilom.

Bina Štampe Žmavc (1951) je visoko raven pesniške inovativnosti in sporočilnosti dosegla že s pesniško zbirko *Čaroznanke* (1990). Vsakdan, osrednja beseda zbirke, je izhodišče za besedila, v katerih se odraža besedilna stvarnost, ki je sicer povezana s podobami otroškega sveta in narave, vendar prepesnjena v »neznanke« – odtod tudi paradoksalnost naslova zbirke (čaro-znanke). Preko uvodne (*Rime, rime*) in sklepne pesmi o iskanju rime (*Kje nastane pesem*) pesnica bralca povede v raznovrstne podobe, ki so zajete v deset razdelkov. V prvem razdelku se vsakdan predstavi: lahko je pisan, nasmejan, vesel, žalosten, bolan ali razigran. Drugi razdelek tvorijo pesmi o šolski realnosti, tretjega pesmi o človekovem notranjem svetu. Četrti govori o ustvarjalnosti, peti o svetu odraslih, šesti o ljubezni. Sedmi (*Vsakdan pod Vrbo lulalnico*) tematizira svet živali (tudi preko tabujskih tem), osmi zajema poezijo o naravi in življenju. Predzadnji razdelek (*Vsakdan v družbi televizije domišljije*) upodobi sodobne domišljjske pošasti, zadnji razdelek pa v zbirki pomeni umiritev s pesmimi o tišini in sanjami. Zbirka *Čaroznanke* torej oblikuje že vse bistvene tematske kroge, ki se, v različnem obsegu, pojavljajo tudi v kasnejših manjših in obsežnejših pesniških zbirkah. Tako so v knjižici *Zrnca sonca* (1994), ki jo tvorijo uvodna pesem in štiriindvajset haikujev, zbrane pesmi o letnih časih oz. o naravi. Miselno in izrazno zahtevna je zbirka *Nebeške kočije* (1994); sporočilni obseg je viden že iz posvetila (*Gajem*), kar je mogoče razumeti kot nagovor otroštva in skrivnosti narave. V *Nebeških kočijah* sta pomembni obe temi: otroštvo, ki je v zbirki prikazano kot možnost čudenja, ter tematika skrivnostnih razsežnosti veselja. Pesnica vzpostavlja med človekom in svetovji *Nebeških kočij* nenavadne povezave, ki so povezane s ključnim pojmom zbirke: skrivnost oz. nedojemljivost

vesolja. Predstavno središče zbirke je simbolna podoba sonca; izrazna in tematska zahtevnost (teme minljivosti, vsepovezanosti, večnosti, smisla, vzporednosti svetov ipd.) uvršča *Nebeške kočije* med zahtevne, a hkrati med najbolj kvalitetne zbirke na robu mladinske poezije. Sporočilno manj zahtevna, s *Čaroznankami* primerljiva je zbirka *Klepetosnedke* (1996); z njo se pesnica vrne k motiviki otrok, njihove igre in ustvarjalnosti ter družine, prijateljstva oz. ljubezni, jezikovne igre in barvitosti pesemskega izraza, narave in živali. Otroku in družini v sodobnem svetu se posveča zbirka *Živa hiša* (2004): v njej se v realno-fantazijskem svetu srečujejo družina in domišljajska bitja, razpoloženja v zbirki pa segajo od igrivosti (*Pesem z nakapo*) in občutenja lepote narave (*Hrastovi štirje letni časi*) do strahu (*Omara strahov*) in celo upora (*Plenice in krivice*). Zdi se, da tovrstna poezija poudarja predvsem pomen pogovora med bralcem in pesmijo, saj je tematsko mnogoplastna; kot taka vabi k pogovoru o prebranem bralce različnih starostnih skupin. Novejše zbirke igrivost skorajda povsem opustijo in jo nadomestijo s prepoznavno otožnostjo ter kompleksno simboliko, kar pesmi uvršča v skupino zahtevne mladinske refleksivne poezije. *Snežroža* (2007) tematizira skrivnost sveta, vesolja (*Neštetost*) in narave (*Rosa*), presenetljive pa so predvsem pesmi o smrti (*Halo, gospa smrt*) in bolečini (*Široki svet*) – skorajda vse pesmi zaznamujejo predvsem trpka, temna razpoloženja (*Lastovka*). Z zbirko *Vprašanja srca* (2008) pesnica nadaljuje poetiko ustvarjanja pesmi kot (samo)spraševanja o ključnih pojmi obstajanja; neskončnost vesolja (*Zakaj vesolje nima meja*) je hkrati igra skrivnosti, ki zajema planete, zvezde; celotno stvarnost, tudi barve in letne čase (*Zakaj so zvončki beli*) ter čustva (*Zakaj je srce*), pesmi in pravljice (*Zakaj so pravljice*). Povezovanje pesniške ustvarjalnosti (*Pesnik in roža*), razmisleka o življenju (*Kako življenje teče*), doživljanja narave (*Spominčice*) in sanj (*Zvezda sanja*) je značilno za zbirko *Roža v srcu* (2010), ki pa jo otožno obarvajo pesmi o vojni (*Kdaj je vojna*) in osamljenosti (*Vse izgubljene muce*); v zbirki *Kako raste leto* (2010) pa se bralec sreča s poetizacijo letnih časov, ki povezujejo doživljanje narave in domišljajsko ustvarjalnost. Najnovejše pesmi ohranjajo dvojnost refleksivnosti in igrivosti. Zbirka *Barka zvezd* (2014) se dotika razpoloženjsko raznovrstnih, izrazito refleksivnih tem: v njej je mogoče prebrati pesmi o pomenu sanj, o domišljaji (*Barka zvezd*) in lepoti narave (*Maki v maju*), a tudi o bolečini in minevanju (*Deček in smrt*). Predvsem humorni svet mačk in otrok, ki se predajajo igri, prikazuje dvojezična zbirka *Mucarije* (*Kittysnippets*, 2015).

Pravljlična motivika potovanj, iskanj, čudežev, ki izhaja iz avtoričinega ukvarjanja s slovstveno folkloro in je primerljiva tudi z njenim pripovedništvom, določa predstavní svet pesmi **Anje Štefan** (1969). Tako se že v zbirki *Iščemo hišico* (2005) izraža tema domišljajskega potovanja v pravljlični svet (*V žepu imam srebrn lešnik*), a tudi v naravo, ki je prikazana kot mehka, svetla, sončna in igriva. Pesnica aktualizira tudi ljudsko zafrkljivko (*Krof*), vidna je raba pravljličnega števila (tri, devet), pogosta so ponavljanja besed in besednih zvez, igra z zlogi ter struktura ljudske dvogovorne in naštevalne pesmi (*Prepelice*). Njen dialog s tradicijo je viden v knjigi *Sto ugank* (2006), ki drugače kot sočasne zbirke ugank, usmerjene v podobe sodobnega mesta, v ospredje postavlja živali in naravo. Osebe iz živalskih pravljic pesnica vključuje v zbirko *Lonček na pike* (2008), v kateri se skupaj z že izraženo temo pravljličnega potovanja pojavi že nova, sicer le nakazana sporočilnost – pravljlični svet je nasprotje sodobni *požrešnosti* (*Čmrlj*), kar pomeni, da je živalske pesemske junake in otroke v njihovem iskrenem, igrivosti predanem odnosu do sveta (*Je dolga, dolga prašna pot*) mogoče dojemati tudi kot možnost za preseganje razumskega

prilaščanja vsega, kar je. Zaupanje v možnost boljšega sveta se kaže v vrsti besedil, tj. v pesmih, ki izražajo pomen ustvarjalnosti (*Poglejte tale kljunček ...*), občudovanje narave (*Polh sedi na koncu veje*) ali moč pravljličnih motivov (čudežna *zlata ptička* v pesmi *Za devetimi gorami*). Upesnjevanje odnosa do narave, predvsem pa radost ob otroškem srečanju s sadjem, določa snov zbirke *Sadje z naše ladje* (2016), v kateri pesnica ob otroško navdušenje nad sadjem vseh vrst mestoma vplete tudi temo bolezni (*Limona*), lenobe (*Prismodek*) in krivice, revščine (*Banane*). Prevladujoče razpoloženje pa v tej zbirki ostaja razigranost otrok in živali, podkrepljeno z navezavami na besedne igre otroške ljudske pesmi. Po kakovosti in inovativnosti izstopajoča je avtoričina pesniška zbirka *Drobtine iz mišje doline* (2017), nagrajena z večernico in Levstikovo nagrado. Osredotoča se na življenje mišk kot pesemskih junakov: ti so drobni, a v svoji ustvarjalnosti v resnici veliki – zatrti v lepoto sveta, igro besed, a tudi v manj prijetne resnice sodobnega časa. Ena najbolj prepričljivih sodobnih pesmi je *Le pogumno, le za mano* – upanje v možnost boljšega sveta se natančno, a posredno izrazi v sklepnih verzih besedila, ki ob tem ohranja poetiko sporočilnega minimuma; ta je značilna tudi za ostala besedila, tudi tista s tabujskimi motivi: okoli miške, ki je jedla grah, grmi, da vsak beži (*Grah*), smrt prepreči miši in mišjaku, da bi pojedla medenjaka (*Medenjaka*). Posnemanje in posodobitve izštevank (*An ban*), naštevalnih otroških ljudskih pesmi (*Je miška, miška, miška nesla lešnik*) in drugih besedil (*Če miš prinese ti drobiž ...*) so prepričljive, taka je tudi zvočna igra (*Sir*); vse te vsebinske in slogovne poteze se zlijejo v mozaično sestavljanjo mišjega sveta, ki je izročen jezikovni igri, a je na njenem ozadju povsem jasno vpisana pot v boljši svet. Možnost sobivanja, ki jo tkejo po obsegu daljše pesmi o živalih in pravljličnih bitjih, je osrednja tema zbirke *Škratovske oči* (2018), v kateri se v prispodobo velike družine sestavijo motivi škrate in njegove ženice, medveda in mravlje, nosoroga in papagaja. Nekatere pesmi tematizirajo pohlep (*Žaba in žabec*), bolezen (*Teran*) in otroški pogled na odraslega (*Črni mož*), v drugih je zaznati igrivo razlago naravnega pojava (*Velikan*) ali vero v spremembo sveta (*Kralj Matjaž*). Tudi v tej zbirki temni toni ostajajo v ozadju – preglasi jih navdušenje nad lepoto sveta (*Že od jutra si prepevam*) in nad jezikovno-domišljjsko igro (*Tintilin in Tintilina, Škrateljček*).

Sodobna slovenska mladinska poezija zajema vrsto prepoznavnih in svojevrstnih izrazov: seže od tradicionalne otroške igre do drznega, skorajda hermetičnega modernističnega jezikovnega eksperimenta, od krhkih impresionističnih sličic narave do poglobljene reflektivnosti, od jezikovne nazornosti in razumljivosti do rušenja jezikovnih pravil ter medbesedilnih parodij in aktualizacij. Vse to kaže na svojevrsten kalejdoskop pesniških doživljanj sveta, ki so, kadar zares dosežejo umetniško prepričljivost, brez dvoma zanimive za mlade in odraslega bralca.

Povzetek

Članek uvodoma očrta razvoj mladinske poezije od njenih prvih začetkov, povezanih s sprejemanjem nemškega razsvetljskega vzgojno-poučnega pesništva za mlade, do vzpostavitve umetniško polnovredne in raznovrstne poezije po 2. svetovni, ki preseže vzgojno »pionirsko« ideologijo, značilno za besedila o vojni, in je primerljiva s tradicijo slovenske pesniške klasi-ke, predvsem s poezijo F. Levstika, O. Župančiča in S. Kosovela. Članek nato pregledno predstavlja opuse desetih pesnic in pesnikov. Najprej osvetljuje raznovrstnost razpoloženj v delu N. Maurer, ki se od igrivosti in razposajenosti otroka premaknejo v prikaz strahu in

otožnosti v sodobnem svetu, nato opredeljuje poezijo M. Košute kot preplet tradicionalnih in modernističnih, predvsem pa liričnih in izrazito igrivih prvin. Nonsens kot temeljna značilnost modernizma določa tudi pesništvo M. Dekleve; pesnik jezikovno in predstavno igro opazno nadgrajuje z medbesedilnostjo in družinsko tematiko. Izrazit razvoj od tradicionalne do sodobne, pomensko dvoumne in presenetljive poezije izraža tudi opus pesnika in esejista N. Grafenauerja, ki tudi v zadnji zbirki, povezani z zgodovinsko snovjo, poudarja osrednjo vlogo sodobne poezije: ustvariti začudenje nad jezikom in svetom. Stvarni svet otroka in mladostnika določa poezijo F. Lainščka – v njej so poleg lirskih drobcev in humornih sličic otroškega vsakdanjika vidni tudi izraziti motivi mladostniškega upiranja svetu. Posebnosti pesništva L. Prap so drobne pesniške oblike, s katerimi ustvarja predvsem polje svobodne jezikovne igre, povsem drugačne pa so pesmi A. Rozmana Roze, saj se v njih jezikovna igra nadgrajuje z izrazito poetiko grdega in parodijami, s katerimi vzpostavlja uporniški, celo rušilni odnos do ustaljenih estetskih vzorcev in pravil. Svojevrsten pesniški izraz je značilen tudi za zadnje tri predstavljene avtorje: P. Svetina sprva upoveduje minimalistične podobe otroškega sveta, kasneje preide v izrazito jezikovno igro in v upodabljanje zbežanosti in stisk sodobnega otroka. V obsežnem pesniškem delu B. Štampe Žmavc poleg motivike otroštva in družine prevladujejo liričnost in domišljajska igra, a tudi posamezne problemske teme, medtem ko pesmi A. Štefan ostajajo tesno povezane s pesniškim izročilom otroške ljudske pesmi ter s kakovostno starejšo poezijo, ki tematizira doživljanje narave. – Sodobna slovenska mladinska poezija seže od tradicionalne otroške igre do drznega, skorajda hermetičnega modernističnega jezikovnega eksperimenta, od krhkih impresionističnih sličic narave do poglobljene refleksivnosti, od jezikovne nazornosti in razumljivosti do rušenja jezikovnih pravil ter medbesedilnih parodij in aktualizacij. Vse to kaže na svojevrsten kalejdoskop pesniških doživljanj sveta, ki so brez dvoma zanimive za mladega in odraslega bralca.

Diversity of experiencing the world in the post-war juvenile poetry

The first part of the article is an outline of the evolution of juvenile poetry from its very beginnings, related to the adoption of the German Enlightenment educational-instructive poetry for the young, to the emergence of fully artistic and diverse poetry written after the WWII, characterized by surpassing the typical educational "pioneer" ideology, and by being comparable to the tradition of the Slovene poetry classic, especially the poetry of F. Levstik, O. Župančič and S. Kosovel. The article then brings a concise survey of the poetry of ten female and male poets. It first highlights the diversity of moods in the work of N. Maurer, shifting from child's playfulness and effervescence to fear and melancholy of the contemporary world, and then classifies the poetry of M. Košuta as an intertwining of the traditional and modernistic, but above all lyrical and distinctly playful elements. Nonsense as the basic characteristics of modernism also defines the poetry of M. Dekleva; here language and conceptual play is obviously upgraded with intertextuality and family topics. Distinct evolution from traditional to contemporary, ambiguous and surprise coloured poetry is also evident in the opus of the poet and essayist N. Grafenauer, who in his latest collection, dedicated to history, emphasizes the central aim of contemporary poetry: to create wonder at language and world. Material world of children and adolescents is the subject of F. Lainšček's poetry, bringing distinct motifs of teenage rebellion, apart from lyrical fragments and humorous pictures of child's everyday life. The specific features of L. Prap's poetry are tiny poetic forms, creating a field of a free language play; they are in striking contrast to the poems of A. Rozman Roza, who likes to upgrade language play with the poetics of the ugly and with mockery, two instruments of setting up a rebellious, even destructive attitude towards established aesthetic patterns and rules. A unique poetic style is also typical of the last three presented authors; P. Svetina starts with minimalistic imagery of child's world and then turns to language play and depiction of the confusion and anguish pestering contemporary children. Apart from the topics of childhood and family, the vast poetic opus of B. Štampe Žmavc is dominated by lyricism, fantasy play and some problem themes, while the poems of A. Štefan remain closely linked to the poetic tradition of children's folk

poetry, as well as with the older poetry of good quality, dealing with the experiencing of nature. As for the contemporary Slovene children's poetry, it embraces traditional child's play as well as bold, almost hermetic modernistic language experiments, fragile impressionist pictures of nature, in-depth reflexivity, language transparency and understandability, along with violations of linguistic rules, intertextual parodies and actualizations. All this points to a specific kaleidoscope of the poetic perceptions of the world, which, no doubt, should be interesting so for the young as for adult readers.